

MEDICINOS ISTORIJA IR RAIDA

Profesijos ir šeimos ryšiai lietuvių vaistininkų bendruomenėje XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje

Vilma Gudienė

*Kauno medicinos universiteto Vaistų technologijos ir socialinės farmacijos katedra,
Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejus*

Raktažodžiai: farmacijos istorija, farmacininkų karjera, moterų farmacininkės.

Santrauka. Farmacijos istorijos istoriografijoje farmacininko karjeros ir šeimos ryšiai mažai tyrinėti. Savita šeimos įtaka, pasirenkant farmacininko profesiją, susiklostė lietuvių Tautinio sąjūdžio laikotarpiu XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. Šiame straipsnyje siekiama atskleisti lietuvių šeimos ir farmacininko karjeros ryšį, išanalizuoti politinių, socialinių, ekonominių veiksnių įtaką tokiems ryšiams atsirasti.

XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje lietuvių valstiečių pasipriešinimas rusifikacijai, polonizacijai pasireiškė siekiu formuoti lietuviškąją inteligentiją. Pagrindiniu naujosios lietuvių inteligentijos rengimo centru tapo kunigų seminarijos. Kunigo profesija buvo prestižinė, be to, garantavo materialinę gerovę.

Jaunuoliai neretai palikdavo kunigų seminariją ir dirbdavo vaistinėse, kur gaudavo pastogę, menką 5 rublių vaistinės mokinio atlygį. Tokie „pabėgėliai“ apsigyvendavo Carinės Rusijos universitetiniuose miestuose ir, netekę tėvų paramos, savarankiškai siekė „išeiti į žmones“, tai yra įsigyti išsimokslinimą.

Lietuvėms moterims, pasirenkant farmacininkės profesiją, svarią įtaką turėjo sutuoktinių profesija. Kai kurie išsimokslinę lietuviai farmacininkai skatino žmonas sekti jų pėdomis. Deja, tokie atvejai pavieniai. Kartais farmacininkai sukdavo šeimas, tačiau lietuvių moterų provizorių ar provizoriaus padėjėjų buvo vos keletas, o mišrios šeimos Lietuvos tautinio atgimimo laikotarpiu buvo vertinamos neigiamai. Šiame straipsnyje aptariamas farmacininkų karjeros kelias ir šeimos įtaka pasirenkant profesiją bei farmacininkų tautiniu požiūriu mišrių santuokų kūrimas ir lietuvių požiūris į tai.

Lietuvos farmacijos istorijos istoriografijoje farmacininko karjeros ir šeimos ryšiai mažai tyrinėti. Dažni faktai, kad vaistininkų vaikai tampa farmacininkais, arba tos pačios profesijos partneriai kuria šeimas. Savita šeimos įtaka, pasirenkant farmacininko profesiją, susiklostė lietuvių Tautinio sąjūdžio laikotarpiu XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. Šiame straipsnyje siekta atskleisti lietuvių šeimos ir farmacininko karjeros ryšį, išanalizuoti politinių, socialinių, ekonominių veiksnių įtaką jiems atsirasti. Rašant straipsnį, buvo tyrinėjami Kauno gubernijos archyviniai dokumentai, to meto periodinė spauda, vaistininkų atsiminimai. Apsibrėžta tik vienos etninės grupės lietuvių farmacininkų karjeros analizė, nes pastarieji šią profesiją rinkosi dėl susiklosčiusių specifinių politinių ir socialinių aplinkybių.

Lietuvių farmacininkų bendruomeniški santykiai

formavosi Tautinio sąjūdžio laikotarpiu. Šiuos žmones jungė ne tik profesiniai interesai, bet ir tautinės idėjos, panaši socialinė padėtis, patriotizmas.

Carinės Rusijos aneksuotoje Lietuvoje valdžia aktyviai vykdė rusinimo politiką. 1864–1904 m. draudė lietuvišką spaudą lotyniškais rašmenimis, steigė rusiškas mokyklas, persekiojo Tautinio sąjūdžio dalyvius. Tuo pačiu metu vyko ir užslėptas polonizacijos procesas, diegiantis nusistatymą prieš lietuvių kalbą ir darantis neigiamą poveikį lietuvių kultūrai. Lenkų kalba buvo laikoma „ponų“ kalba. Vykdoma Rusijos politika iš esmės pakeitė Lietuvos bajorų vaidmenį politiniame, kultūriniame krašto gyvenime. XIX a. pabaigoje sulenkėję Lietuvos bajorai buvo nutolę nuo savo etninių šaknų ir patyrė moralinį bei materialinį nuosmukį. 1897 m. surašymo metu tik 2,5 proc. lietuvių nurodė esą kilmingi bajorai (1). Miestuose domi-

navo kelių tautybių žmonės: žydų, rusų, lenkų. Tik kaimo gyventojai buvo išsaugoję lietuvių etninę identitetą (2). Siekiant išsaugoti lietuvių tautą, svarbu buvo formuoti tautinę lietuvių inteligentiją. Didžioji dauguma lietuvių save laikiusių gyventojų buvo valstiečiai, kurie ir sudarė naujos inteligentijos pagrindą. Valstietiškas jaunimas, įgijęs išsimokslinimą, tapo tautinio atgimimo puoselėtojai ir lietuviybės skleidėjais.

Pagrindiniu naujosios lietuvių inteligentijos rengimo centru tapo kunigų seminarijos. Kunigo profesija buvo prestižinė, be to, garantavo materialinę gerovę. Jaunuoliai, baigę keturias gimnazijos klases, galėjo studijuoti seminarijoje, kai tuo tarpu į Carinės Rusijos universitetus buvo priimami tik turintys gimnazijos baigimo atestatą. Didžioji dauguma Lietuvos ūkininkų primygtinai ragino savo sūnus tapti dvasininkais. Patriarchalinėse valstiečių šeimose tėvų nuomonė vaidino lemiamą vaidmenį pasirenkant ir profesiją, ir kuriant šeimą. Nepaklusimas tėvų reikalavimui grėsė pastogės ir materialinės paramos netekimu. Tačiau dalis jaunuolių išdrįsdavo pasipriešinti tėvų valiai ir pasitraukdavo iš seminarijos. Nutraukę ryšius su šia mokslo institucija, išsaugodavo norą įgyti išsimokslinimą. Kelias, kuris leisdavo be tėvų pagalbos pasiekti šį tikslą, buvo darbas vaistinėje ir farmacininko profesija. Tapti vaistinės mokiniu buvo patogiu, nes savininkas paprastai priimdavo mokinių gyventi vaistinės name, nemokamai ji maitindavo ir duodavo kuklų atlygį. Paprastai per mėnesį mokinyš uždirbdavo penkis rublius, o dideliuose miestuose – iki 15 (3). Po trejų metų vaistinės mokinio praktikos, savarankiškai ar privačiai pasirengęs, ir viso gimnazijos kurso neišklausęs jaunuolis galėjo laikyti provizoriaus padėjėjo egzaminus universitete. Vėliau, atlikus provizoriaus padėjėjo praktiką ir per dvejus metus išklausius specialųjį kursą aukštojoje mokykloje, buvo galima laikyti provizoriaus egzaminus (4). Siekdami suderinti studijas ir praktiką, jaunuoliai lietuviai apsigyvendavo universitetiniuose miestuose: Maskvoje, Peterburge, Odesoje, Charkove ir kt. Provizoriaus padėjėjas uždirbdavo apie 40 rublių per mėnesį, be to, dar užsiimdavo korepetitoriaus darbu. Taigi sunkiai dirbdami ir be tėvų materialinės pagalbos galėjo siekti provizoriaus profesijos. Lietuviai farmacininkai buvo plačiai pasklidę po visą Carinę Rusiją. Pasak tuometinės spaudos, šios profesijos lietuvių inteligentų buvo bene daugiausia nelietuviškose Carinės Rusijos gubernijose (5).

Santykius su tėvais nutraukę lietuviai jaunuoliai buvo slegiami skurdo. To meto periodinėje spaudoje dažnai randama užuominų apie tėvų poelgį, pasmerkusį jaunuolius nepritekliams, ligoms. Laikraštyje

„Lietuvos ūkininkas“ skelbiama, kad 1912 m. kovo 2 d. Griškabūdžio parapijoje mirė provizoriaus padėjėjas Juozas Kregždys. Autorius rašo, kad tai tėvų „tamsumo auka“. Vykdydamas tėvo valią, jaunuolis vienerius metus studijavo seminarijoje. Atsisakęs kunigo profesijos, pradėjo dirbti vaistinėje. Sunkiai dirbdamas, tapo provizoriaus padėjėju, praktikavo Mogiliovo gubernijoje, vėliau Kauno gubernijoje Raguvo vaistinėje. „Nuo bado ir skurdo susirgo džia“ ir nuo šios ligos mirė (6). Kitas lietuvių ūkininko sūnus tautinio sąjūdžio dalyvis provizorius Matas Žvirėnas neteko savo tetos, kuri buvo užsibrėžusi išmoksinti jaunuolį, paramos po to, kai jis atsisakė stoti į kunigų seminariją. Ši moteris Veronika Pekšytė gyveno Peterburge. Buvo veikli Peterburgo lietuvių savišalpos draugijos narė. Drauge su ja Peterburge gyveno ir mokėsi gimnazijoje jos sūnėnas M. Žvirėnas (7). Iš kunigų seminarijos pasitraukė ir farmacininko profesiją pasirinko ir daugelis kitų lietuvių: vaistinininko padėjėjai Juozas Brėdikis, Julius Čiaplikas (8) ir kiti. Farmacijos spaudoje buvo diskutuojama apie prievartinę tėvų valią: „Tiesa, sunku pabėgeliams maloniai minėti tėvus, kurie juos varu tartum avinus į turgų varė į seminariją“ – rašo savo pavardės nenurodęs autorius „Farmaceutų reikaluose“. Tačiau jis teisina tokių tėvų elgesį, nes jie jautė nutautėjusių lietuvių ir kitataučių panieką lietuvių, be to, ir su dažnu kunigu negalėjo susikalbėti lietuviškai, todėl, pasak autoriaus, tikėjosi per savo vaikus bent į bažnyčias sugrąžinti lietuvių (9).

Baigę mokslus ir tapę farmacijos specialistais, lietuviai susidurdavo su kita problema: ar grįžti į Tėvynę, kur jau buvo susiformavęs labai tankus vaistinių tinklas (10), ar pasilikti Rusijoje ir ten kurti vaistinę. Dažniausiai buvo pasirenkamas pastarasis kelias, nes kituose Carinės Rusijos miestuose buvo daug lengviau įsteigti vaistinę negu Kaune, Vilniuje, Šiauliuose ar Panevėžyje. Dauguma lietuviškųjų gubernijų miestų vaistinių priklausė žydams. Grįžę iš Rusijos, lietuviai farmacininkai negalėjo nusipirkti vaistinės mieste, nes sutaupyti tam reikiamas lėšas iš atlygio buvo sunku (11). Tuo tarpu naujas vaistines buvo leidžiama steigti atsižvelgiant į gyventojų skaičių ir per metus užregistruotų receptų skaičių, todėl minėtuose miestuose gauti leidimą steigti naują vaistinę buvo mažai tikėtina, o kaimo vaistinių pelnas buvo menkas.

Dauguma lietuvių inteligentijos aktyviai išitraukė į Tautinį sąjūdį ir primygtinai ragino visus inteligentus grįžti į Tėvynę. Tačiau ekonominiai motyvai nulėmė net aktyvių lietuvių skleidėjų farmacininkų apsisprendimą ir jie liko dirbti Rusijos miestuose, toli nuo Lietuvos. Ten jie steigė tautines profesines kuopeles,

vėliau pradėjo leisti lietuvišką leidinį „Farmaceutų reikalai“. Pagrindinis ir bene vienintelis šios veiklos tikslas – žadinti tautiškumą, ieškoti galimybių grįžti į Tėvynę ir joje įsitraukti į tautinį sąjūdį.

Pažymėtina, kad 1900 m. Kauno gubernijoje tik 20 proc. vaistinių savininkų ir apie 30 proc. vedėjų buvo lietuviai (12), o 1910 m. 38 ir 49 proc., atitinkamai (13).

„Farmaceutų reikaluose“ rašoma, kad 1910 m. Rusijoje (neskaitant lietuviškųjų gubernijų) lietuvių farmacininkų vaistinių savininkų buvo 57, o lietuviškosiose gubernijose (Vilniaus, Kauno ir Suvalkų) – 66. Patys lietuviai farmacininkai teigė, jog iš viso Carinės Rusijos gubernijose 1911 m. (neskaitant lietuviškųjų) galėjo būti apie 800 farmacijos specialistų lietuvių (14). Kito vaistininko nuomone, paskelbtoje po septynerių metų, šis skaičius buvo 2 tūkstančiai (15). Pasigirdo kaltinimų, kad lietuviai farmacininkai materialinę gerovę vertinantys labiau negu Tėvynę ir palaipsniui pamiršta ne tik ją, bet ir kalbą. 1911 m. provizoriaus padėjėjas Adomas Mačius, nurodęs straipsnyje tik savo inicialus „A. M.“ rašė: „Iš penkių Kursko vaistinių trys priguli lenkams, dvi lietuviams kauniečiams. Bet kas iš to, kad jie save lietuviais vadiną. Vienas lietuviškai visai nemoka, antras vos graibaloja; vienas surusėjęs, antras sulenkėjęs. Tą patį galima pasakyti ir apie lietuvių farmaceutus tarnautojus. Lietuvių Kurske tarnauja: 1 provizorius, 5 padėjėjai ir 2 mokiniai. Per mano tarnavimo laiką (4 metus) per Kurską persigrūdavo 25 lietuviai farmacininkai. Daugiausia jų išvažiavo į tolimesnes gubernijas. Lietuvon sugrįžo tik 3–4. Bet vis manė ir mano sugrįžti Lietuvon, tik nerasdami vietos, turi traukti Rusijon“ (16).

Didelį pavojų tautiškumui farmacininkai įžvelgė mišrių santuokų kūrime. „Farmaceutų reikalai“ rašė: „Išsimėtę po visus pakraščius mūsų draugai nutautėja ir žūsta kitataučių marėje. (...) Veda kitatautes ir jų vaikai jau tikrų tikriausi rusai, lenkai; nežino net, kad jų tėvelis gimęs lietuviu“ (17). Kitas 1912 metais lietuvis farmacininkas A. N. iš Kursko informuoja kolegą apie šio krašto naujienas ir kaip negerovę pabrėžia mišrias santuokas: „Neseniai mirė vaistinės savininkas Jasinskis, vedęs rusę ir surusėjęs lietuvis kaunietis. Plačiai buvo žinomas kaip aršus farmaceutų priešas (manoma, kad tarnautojų („Farmaceutų reikalų“ redakcijos prierašas)). Truputį anksčiau mirė pirma laiko p. Prokopavičienė, kito vaistinės savininko žmona, gera lietuvė, gimtąją šalį ir kalbą mylėjusi. (...) Iš dar gyvų lietuvių farmaceutų (...) du vedė ruses ir du – lenkes. Kaip ir nelinksmos naujienos“ (18).

Nepaisant negatyvaus kolegų, tėvų, giminių bei

draugų požiūrio į mišrias šeimas, studijuodami Carinės Rusijos universitetuose, o vėliau dirbdami Rusijos vaistinėse, Lietuvos ūkininkų vaikai neretai kūrė tautiniu ir socialiniu požiūriu mišrias šeimas. Jie vesdavo kitatautes, dažnai kilmingas savo mokslo drauges arba vaistininkų, pas kuriuos dirbdavo, dukteris. Apie panašų likimą svajojo ne vienas jaunuolis. Vaistinininkas rašytojas Antanas Žukauskas Vienuolis apsakyme „Kūčių naktis“ rašė, kaip provizoriaus padėjėjas Gudelis, Kūčių naktį budėdamas ir nuobodžiaudamas vaistinėje, nugrimzdo į svajones. Jis svajoja: „... kažkur Užkaukazėje gyvenąs turtingas senas vaistinininkas, nutautėjęs lietuvis, turįs vienatūrę dukterį... Šiaip taip pavyksta jam gauti pas tą vaistinininką tarnybą, o čia ji išimylį vaistininko duktę, ir jis netrukus tampa ir laimingas šeimininkas, ir vaistinės savininkas“ (19). Vienuolis, baigęs farmacijos studijas Maskvoje, vėliau dirbo įvairiose Carinės Rusijos vaistinėse, taip pat ir Užkaukazėje, gerai žinojo ir tuometinių jaunų farmacininkų lūkesčius, likimus. Jis neatsitiktinai mini „nutautėjusio lietuvių dukrą“, nes santuoka su kitataute to meto lietuvių inteligentijos buvo netoleruojama, todėl Gudelio svajonėse kuriamas lietuvis portretas. Lietuvių tautinio sąjūdžio laikotarpiu inteligentų šeimos kūrimas turėjo būti grindžiamas tautinio atgimimo idealais ir pasiaukojančia meile Tėvynėi.

Modernėjanti visuomenė tolerantiškiau žvelgė į socialiniu požiūriu mišrias santuokas ir išsimokslinusio ūkininko sūnaus santuoką su dvarininko dukra tapo priimtina abiem pusėms. Tai iliustruoja lietuvių Liudo Žemaičio ir jo mokslo draugės lenkės Zofijos Gurskos santuoka (1 pav.).

Zofijos tėvas – dvarininkas prov. Stanislovas Gurskis Odesoje turėjo vaistinę bei mineralinių ir gydomųjų vandenų gamybos įmonę. 1901 m. Maskvos universitete Z. Gurska išlaikė provizorės egzaminus. Tais pačiais metais šioje aukštojoje mokykloje provizoriaus diplomą gavo ir lietuvis Liudas Žemaitis. 1901 m. liepos 9 d. Odesos katalikiškojoje bažnyčioje buvo užregistruota šių farmacininkų santuoka (20) (2 pav.). 1901 m. lietuvis farmacininkas tapo S. Gurskio vaistinės vedėju.

Provizorių šeimoje gimė keturi vaikai (21). Brolio ir brolienės pakviesti studijuoti į Odesą atvyko ir L. Žemaičio broliai Jokimas ir Zigmas (3 pav.). Abu broliai vėliau buvo įžymūs Lietuvos veikėjai. Zigmas Žemaitis – 1922–1940 Lietuvos universiteto, 1940–1969 Vilniaus universiteto profesorius, 1946–1948 – rektorius.

1919 m. Z. Gurskai-Žemaitienei priklausiusi vaistinė, laboratorija, analizių skyrius ir mineralinių

1 pav. Prov. S. Gurskis su žmona Filomena (kairėje) ir dukra Zofija apie 1891 m.

vandenų gamybos įmonė buvo nacionalizuota. L. Žemaitis, prisimindamas tą laikmetį, rašė: „mes su keturiais vaikais vos iš bado nenumirėme“. 1922 m. L. Žemaitis su šeima grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Marijampolės apskrityje, Prienuose. L. Žemaitis dirbo vaistinės vedėju, žmona – Prienų „Žiburio“ gimnazijoje, vėliau, apie 1930 m., Panevėžio mergaičių gimnazijoje ji dėstė prancūzų kalbą (22).

Panašaus likimo buvo Jono Valentinavičiaus ir Stanislavos Knabės šeima. J. Valentinavičius – lietuvių ūkininko sūnus. Jo žmona lenko bajoro vaistininko duktė. S. Knabė gimė 1878 m. Aukso medaliu baigė mergaičių gimnaziją. Tėvo vaistinėje Liublino gubernijoje Tomašovo mieste dirbo vaistininko mokine. 1899 m. Varšuvoje išlaikė provizorės padėjėjos egzaminus. Nuo 1900 vasario 1 d. dvejus metus dirbo Maskvoje Fereino vaistinėje (4 pav.) ir privačiai ruošėsi provizorės egzaminams, kuriuos išlaikė 1903 m. Maskvos universitete. 1906 m. S. Knabė išteikėjo už Maskvos universiteto studento provizoriaus padėjėjo lietuvių J. Valentinavičiaus. 1908 m. jam buvo išduotas provizoriaus diplomą. 1919 m. provizorių šeima

iš bolševikinės Rusijos atvyko į nepriklausomą Lietuvą (23).

Tik dalis farmacininkų lietuvių, sukūrusių mišrias santuokas, grįžo į nepriklausomą Lietuvą. Čia jų žmonių laukė sunki adaptacija, dažnai ir izoliacija nuo vyro šeimos. Todėl nenuostabu, kad, norėdamos integruotis į lietuvių bendruomenę, jos ne tik greitai išmoko kalbą, bet, nurodydamos tautybę, pažymėdavo „lietuvis“ (24).

Tiriamuoju laikotarpiu lietuvių farmacininkų buvo vos keletas. Jų šeimų istorijoje figūruoja farmacininkas tėvas arba vyras. Skeptiškas lietuvių požiūris į merginų išsimokslinimą buvo pagrindinė kliūtis siekiant mokslo. Ūkininkai dukrų laimę tapatino su sėkmingomis vedybomis ir darbu turtingame vyro ar tėvo ūkyje. 1897 m. surašymo duomenimis, Kauno gubernijoje 54,9 proc. lietuvių moterų buvo raštingų (visos Carinės Rusijos europinės dalies gyventojų raštingumo vidurkis buvo apie 30 proc.) (25). Tačiau dauguma lietuvių moterų mokėjo tik skaityti ir rašyti. Vaistininke žmonos ir dukros padėdavo darbuotis vaistinėje, tačiau labai reta siekė įgyti vaistininko padėjėjos kvalifikaciją. Pirmoji farmacininkė Kauno gubernijoje buvo provizoriaus padėjėjos našlė dvarininkė Juzefa Girdzijevska. Po vyro mirties ji siekė įgyti teisę verstis farmacijos praktika. Iki tol ji sėkmingai talkino savo vyrui ir kaip pati rašė „įgijo farmacinių žinių“.

2 pav. Prov. Z. Gurskos ir prov. L. Žemaičio sutuoktuvės 1901 m.

3 pav. Prov. Z. Gurska Žemaitienė su vyru L. Žemaičiu, dukrele ir jo broliais: viduryje Jokimas, kairėje Zigmas. Odesa 1907 m.

1874 m. ji gavo leidimą dirbti vaistininko padėjėja Kėdainiuose. Apie tai aukšti Carinės Rusijos valdininkai iš Peterburgo „konfidencialiai“ informavo Kauno gubernijos gubernatorių (26).

1906 m. provizoriaus padėjėjos egzaminus išlaikė Šėtos vaistinės savininko žmona Marija Franciska Eidrigėvičienė ir tais pačiais metais pradėjo dirbti vyro vaistinėje (27).

Ižytaus Lietuvos gydytojo Kauno universiteto Medicinos fakulteto dekanu, vėliau tapusio universiteto rektoriumi, profesoriaus Petro Avižonio (1875–1939) sesuo provizorė Elžbieta Avižonytė-Jasiukaitienė (1886–1971) 1918 m. grįžo į Lietuvą ir ištekojo už provizoriaus padėjėjo Juozo Jasiukaičio (28). Lietuvis farmacininkas svajavo sukurti šeimą su išsimokslinusia tos pačios profesijos tautiete. Taip buvo galima sudaryti palankesnes sąlygas savo šeimos verslui, o svarbiausia – sukurti „patriotinę šeimą“ (29). Ši tradicija išliko ir Nepriklausomoje Lietuvoje. 1924 m. profesinėje spaudoje „Farmacijos žinios“ paskelbta žinutė: „Ieškau kompanionės farmaceutkos su nedideliu kapitalu. Esu nevedęs 38 metų“ (30).

Akivaizdu, kad tiriamuoju laikotarpiu ir moterų, ir vyrų farmacininkų profesinei karjerai įtakos darė šeima. Galima daryti išvadą, kad moterims, pasirenkančioms farmacininkės karjerą, svarią įtaką turėjo sutuoktinių profesija bei parama. Kai kurie išsimokslinę lietuviai farmacininkai skatino žmonas sekti jų pėdomis, bet tokie atvejai buvo pavieniai. Tuo tarpu lietuvių vyrų farmacininko profesijos pasirinkimą ne-

4 pav. Fereino vaistinės (Maskva) darbuotojos: sėdi iš kairės: J. G. Napalkovska, A. K. Frank, N. V. Sokolova. Stovi – S. Knabė (1900 m. birželio 15 d.)

Nuotraukos iš Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus fondų.

tiesiogiai lėmė tėvai. Jie netapo pagalbininkais savo sūnums pasirenkant šią profesiją. Į šį profesinį kelią kai kuriuos jaunuolius pastūmėjo pasipriešinimas tėvų reikalavimui tapti dvasininkais, taip pat ekonominės

priežastys, vertusios savarankiškai išgyventi neturint arba netekus tėvų paramos ir siekis „išeiti į žmones“, tai yra įsigyti išsilavinimą ir išsiveržti iš valstietiškosios aplinkos.

Links between profession and family in the community of Lithuanian pharmacists at the end of 19th and the beginning of 20th centuries

Vilma Gudienė

Department of Drug Technology and Social Pharmacy,

Kaunas University of Medicine, Lithuanian Museum of the History of Medicine and Pharmacy, Lithuania

Key words: history of pharmacy, becoming a pharmacist, women pharmacists.

Summary. Little research has been carried out in the sphere of the relations between a pharmaceutical career and family in the historiography of pharmacy history. A peculiar influence of family on the choice of the pharmaceutical way of life came into existence in the period of Lithuanian national revival at the end of the 19th century and the beginning of the 20th. This article aims to reveal the relations between a Lithuanian family and pharmaceutical career, to analyze the influence of political, social, economic factors on these relations.

At the end of the 19th century and the beginning of the 20th the resistance of Lithuanian peasants against Russification, Polonification manifested in their objective to form Lithuanian intelligentsia. Priestly seminaries became the major centre for preparing new Lithuanian intelligentsia. It was prestigious to become a priest. Moreover, this profession guaranteed material wealth.

Young people often left the seminary and started their work in pharmacies where they got a shelter and small 5 rubles earning of a pharmacy apprentice. Such runaways from parents settled in the university cities of czarist Russia and had a purpose to become self-dependent (i.e. to get education) without parents' support.

The choice of a woman-pharmacist career, however, was greatly influenced by the profession of her husband. Some educated Lithuanian pharmacists encouraged their wives to choose the same specialty as theirs but such occasions were rare. Sometimes it happened so that pharmacists married, but there were only few Lithuanian women-pharmacists or assistants of pharmacists, and in the period of Lithuanian national revival the point of view on ethnically mixed families was negative. This article discusses about the career of women-pharmacists and the influence of family on the choice of a profession, as well as Lithuanian point of view on ethnically mixed families of pharmacists.

Correspondence to V. Gudienė, Lithuanian Museum of the History of Medicine and Pharmacy, Raguvos 10A, 44275 Kaunas, Lithuania. E-mail: vgudiene@hotmail.com; lmfmuziejus@med.kmu.lt

Literatūra

1. Vėbra R. Lietuvių visuomenė XIX a. antroje pusėje. (Lithuanian society in XIX century.) Vilnius; 1990. p. 94.
2. Aleksandravičius E, Kulakauskas A. Carų valdžioje. Lietuva XIX amžiuje. (Lithuania under the reign of Czars in XIX century.) Vilnius; 1996. p. 232.
3. Farmaceutas (slapyv.). Apie lietuvių farmaceutus. (Concerning Lithuanian pharmacists.) Vilniaus žinios 1906;90:2-3.
4. Conroy MS. In Health and in Sickness. USA; 1994. p. 26.
5. Atsišaukimas – pranešimas. (The Proclamation – Report.) Aušrinės priedas „Farmaceutų reikalai“ 1911;2:75.
6. A. a. Juozas Kregždys (nekrologas). (RE Juozas Kregždys (necrology).) Lietuvos ūkininkas 1912;14:134.
7. Žukienė R. Lietuvos Farmacija. (Lithuanian Pharmacy.) Vilnius; 1998. vol. 1. p. 194.
8. Žukienė R. Lietuvos Farmacija. (Lithuanian Pharmacy.) Vilnius; 1998. vol. 1. p. 33, 94.
9. Titnagas (slapyv.). Įspūdžiai bei mintys. (Impressions and ideas.) „Aušrinės“ priedas „Farmaceutų reikalai“ 1912;4:35-6.
10. Conroy MS. In Health and in Sickness. USA; 1994. p. 45.
11. Farmaceutas (slapyv.). Atsakymas ponui ne-farmacininkui. (Answer to Mr. Non-pharmacist.) Vilniaus žinios 1906;90:2-3.
12. Rossijskij medicinskij spisok na 1900 god. (Register of Russian Medicine.) Peterburg; 1900. p. 33-6.
13. Rossijskij medicinskij spisok na 1910 god. (Register of Russian Medicine.) Peterburg; 1910. p. 43-6.
14. Atsišaukimas – pranešimas. (The Proclamation – Report.) „Aušrinės“ priedas „Farmaceutų reikalai“ 1911;2:75.
15. VI. N-tas (slapyv.). Organizavimosi reikalu. (The matter of

- organization.) „Aušrinės“ priedas „Farmaceutų reikalai“ 1918;1:6.
16. A. M. Korespondencijos. (The Correspondences.) „Aušrinės“ priedas „Farmaceutų reikalai“ 1911;2:148.
17. Sim. Jan. Į draugus farmaceutus. (To friends pharmacists.) Aušrinė 1911;1:14.
18. A. N. Korespondencijos. (The Correspondences.) Aušrinės priedas „Farmaceutų reikalai“ 1912;3:29-30.
19. Vienuolis A. Raštai. (The Writings.) Vilnius; 1985. vol. 1. p. 309.
20. Lietuvos centrinis valstybinis archyvas. (Lithuanian Central State Archive.) F.1733. Ap.1. B.2251. L.3.
21. Lietuvos centrinis valstybinis archyvas. (Lithuanian Central State Archive.) F.1733. Ap.1. B.2251. L.1.
22. Lietuvos centrinis valstybinis archyvas. (Lithuanian Central State Archive.) F.1733. Ap.1. B.2214. L.5.
23. Lietuvos centrinis valstybinis archyvas. (Lithuanian Central State Archive.) F.1733. Ap.1. B.2153. L.3.
24. Įstaigų ir personalo sąrašas 1938. (The register of institutions and staff, 1938.) Sveikatos departamento oficialus leidinys. Kaunas; 1939. p. 129-130.
25. Aleksandravičius E, Kulakauskas A. Carų valdžioje. Lietuva XIX amžiuje. (Lithuania under the reign of Czars in XIX century.) Vilnius; 1996. p. 280.
26. Gudienė V. Kobiety–farmaceutki w guberni Kowienskiej. (Women pharmacists in Kaunas province.) Farmacja Polska 2001;LVII:1115-6.
27. Kauno apygardos archyvas. (The Archive of Kaunas District.) F.474. Ap.3. B.932. L.1-2.
28. Lietuvos centrinis valstybinis archyvas. (Lithuanian Central State Archive.) F.1733. Ap.1. B.71. L.6.
29. Marcinkevičienė D. Vedusiųjų visuomenė: santuoka ir skyrybos Lietuvoje XIX amžiuje – XX amžiaus pradžioje. (The society of married people: marriage and divorce in Lithuania in the XIX century – at the beginning of XX century.) Vilnius; 1999. p. 111.
30. Velavičius J. Skelbimas. (Announcement.) Farmacijos žinios 1924;2:13.

Straipsnis gautas 2004 12 22, priimtas 2005 05 16

Received 22 December 2004, accepted 16 May 2005